

*Helnæs sogns
lokalhistoriske
arkiv
Årskrift 2010*

Årsskrift 2010

Medarbejdere i arkivet:

Anne K. Hansen, formand.....	64771376
Helle B. Andresen.....	23702709
Janus Storm.....	64771882
Niels Ellebæk, kasserer.....	64771307
Jan Christiansen.....	64771952
Jørgen Larsen.....	64771313

Indhold:

Årets gang i arkivet
Vejene på Helnæs
Badehuset ved Langøre
Forslag til inddæmning af Nørrefjord
Langøresbo
Arkivets regnskab

Årsskriftet koster 20 kr.

Årsskriftet har fået ny t omslag i år. Lige siden arkivet blev Oprettet i 1983, har det samme motiv været på forsiden, nemlig et oldermanshorn og en alenstok. Nu har Helle Blume Andresen designet en ny yderside.

Arkivet har åbent den første lørdag
i hver måned kl. 9.30 til kl. 11.30
samt efter aftale med en medarbejder

Årets gang i arkivet 2010

Året startede med vores åbent hus arrangement den 27. marts 2010. Årets tema var "Lillestranden. Fiskerlejet". Der var lavet en DVD, som var klip fra forskellige helnæsfilm og gamle post-kort netop fra det sydlige område. Den DVD kørte uafbrudt på TV. Helle havde forstørret og udstillet mange flotte billeder fra stranden.

Jan havde lavet en gætteleg ud fra vore gamle museums-ting, gevinsten var et årsskrift. En af Carlos bøger var sat til salg. Det var en vellykket dag med rigtig mange interesserede på besøg.

Arkivet har også dette år modtaget flere spændende arkivalier, og vi vil stadig gerne tage imod flere. Hvis I har gamle papirer og billeder, der skal kasseres, så er arkivet interesseret i at se effekterne. De kunne måske være en brik i en spændende historie. (vi kunne evt. låne ting til affotografering).

På generalforsamlingen i Borgerhuset, som vi hører under, blev oplyst at kommunen skærer kraftigt i tilskuddet til driften af huset. Vi bliver derfor pålagt at betale for arkivets brug af lys og varme. Det problem er nu løst ved, at kommunen giver 6000,00 kroner til arkivets husleje.

På landsplan var 14. november 2010 udnævnt til "arkivernes dag". Alle arkiver opfordredes til at holde åbent. Årets tema var "vejr og klima". Vi lånte billeder, der viste forskellige vejrforekomster og Helle havde igen lavet store, flotte optagelser af naturfænomener, så det blev en pæn lille udstilling.

Vore gamle Helnæsfilm på spoler har været i Odense ved et firma "Penta" og er spillet over på DVD "digitaliseret". Hanne Ellebæk klarede transporten. Tak for det!

I arkivet har vi tanker om, at lave en aften med fremvisning af gamle postkort og andre billeder fra Helnæs.

Anne Hansen

Lidt om vejene på Helnæs før i tiden

Den 10. januar 1922 blev det besluttet at optage vejen til stranden mellem Østergård og Stensgård i vejregulativet. Det blev ligeledes besluttet, at beboerne på Helnæs havde ret til at tage tang ved stranden, samt færdes på vejen og opholde sig indtil 100m. til hver side af vejen på stranden. I 1936 besluttede man at tjære eller asfaltere Langøre, som tidligere havde været grusvej.

En del af arbejdet blev ødelagt i 1941, da storm og højvande fra øst nedbrød østsiden af landtangen. Man måtte forbedre østsiden med sten, den havde ellers været belagt med græstørv. Først i 1946 blev Langøre gjort i forsvarlig stand. 1939 blev vejen fra Langøre til Møllen renoveret og tjæret. 1949 fik vejen fra Møllen til Præstegården samme omgang.

I 1957 var det vejen fra Stævnen til Lindhoved, der stod for tur.

1960 var det så vejen fra Stævnen til Stranden.

I 1963 blev det sidste stykke vej ordnet og tjæret, nemlig det der i dag hedder Bøgeskovsvej. Det var ved den lejlighed, vejen blev reguleret og Bødkerens 2 længer måtte fjernes for at give plads til den omsiggribende trafik.

Samme år blev, som rosinen i pølseenden, vejen fra Lindhovedgård til fyrets parkeringsplads sat i stand og tjæret.

Helnæs Kirke

I perioden 1910-1936 blev vejene på Helnæs holdt på følgende måde:

Kommunen havde en fastansat vejmand, han klarede alle almindelige vedligeholdelsesarbejder, f.eks. gravede han rabatterne af, så vandet kunne løbe af vejene. De afgravede græstørv blev lagt i stakke, som landmændene var forpligtet til at køre bort. Antallet af bortkørt materiale blev reguleret efter gårdens hartkorn. Det foregik i vinterhalvåret, når gårdens karle ikke havde så travlt med andet arbejde.

Vejene var, frem til bilernes fremkomst omkring 1920, kun et spor med vigepladser forskellige steder spredt over øen. Vedligeholdelsen var et fælles anliggende og blev grebet an på følgende måde:

Man havde en grusgrav på Helnæs Made, der blev de arbejdsløse sendt ud (mod betaling) for at udvinde grus og småsten til vejenes vedligeholdelse. På en dag i oktober-november - bestemt af sognerådet blev alle, som disponerede over hest og vogn, udkommanderet til at køre grus og sten på vejen, så huller og andre skader kunne repareres. Gruset blev læsset af i stakke bestemte steder, herefter kunne vejmanden så i vinterhalvåret sørge for den nødvendige vedligeholdelse. Kørselen foregik ligesom med rabatjorden, flest hartkorn flest læs grus og sten.

Jan Christiansen

Langørsbo – gården hvorfra mange Helnæsboere stammer.

Noget af det første man møder, når man kommer op over Bobakkerne er den store mindesten, der ligger på modsat side af Bogården. Hermed historien om hvorfor denne sten er sat op.

På stenen står der følgende. ”Bogården – fogedgården Langørsbo – oprettedes ved fæstebrev givet af Kong Christian d. 3. trinitatis søndag 1546 til Slotsfoged Peter Hansen, Hagenskov”

Hagenskov og dermed også Helnæs var den gang i 1546 krongods, og slotsfogeden fra Hagenskov, Peter Hansen drog til Koldinghus for at få kongens bekræftelse på fæstemålet.

Slotsfogeden Fra Hagenskov var nu blevet varefoged (opsynsmand) og fæstebonde.

Midt på Helnæs var der 15 fæstegårde med tofterne omkring. I det sydlige og nordlige Helnæs lå fællesmarkerne. Længst mod nord var der nogle ryddede områder, som blev Peter Hansens marker. Selve fogedgården – Langørsbo- byggede godset til ham, det blev i tilknytning til et lille varefoged hus, som var der i forvejen. Det lå på en stribe jord, som dengang fandtes nedenfor bakkerne ud mod Lillebælt. Dengang drejede vejen til højre rundt om bakkerne og forbi Langørsbo, videre langs stranden om til Maen og derfra op til Landsbyen med de andre gårde.

Langørsbo var en 4-længet gård med porthus mod vest. 4. marts 1667 er gården beskrevet i Baag Herreds tingbog i forbindelse med en synsforretning. Den blev betegnet som meget faldefærdig. Havet var antagelig allerede da så tæt på gården, at vedligeholdelsen var opgivet. Et par år senere flyttes gården op til sin nuværende placering, og kaldes nu for Bogården. Her ligger gården i læ af de store bakker.

Grunden til at navnet på gården ændres på et tidspunkt i 1700-tallet til Bogården vides ikke helt bestemt, men en mulig forklaring kan være, at nogle af Peter Hansens efterkommere bar tilnavnet Bomand, hvilket fremgår af retsprotokollen og Hagenskøvs fæsteprotokoller.

I midten af 1700-tallet afkortes navnet til Boe.

Sidenhen tog havet den landstrimmel, hvorpå den oprindelige gård, Langørsbo, havde ligget, og ”Ruinen” forsvandt i havet. Samtidig forsvandt den gamle vej ind til landsbyen også, men det er en anden historie.

Langørsbo's beliggenhed er i dag på ca. 3 meter vand og ca. 500m vest for hvor Boegården i dag ligger. I 1970 lykkedes det en flok amatørarkæologer at bringe stumper af de gamle egestolper op på land, også grundstenene, så de, var markeret på havbunden. Det er i dag, mere end 450 år efter Langørsbo blev bygget sandsynlig, at der stadig ligger egestolper dernede. Man kan gætte på, hvorfor dette kostbare materiale ikke også kom med til den nye gård, men svaret finder vi aldrig. En mulighed er, at det har været for tungt at transportere. Den nuværende Bogård er hovedsagelig bygget af sten, og kun stuehuset er bindingsværk.

Peter
Boe-
stam-

Rig-
der
fami-
fra

Hansen –
mand- er
fader til Bo-
eslægten.
tig mange,
enten har
lie på - eller
Helnæs, ned-
stammer fra

ham. Lars Boe-Thomsen har skrevet en bog "Slotsfogeden" der frit handler om Peter Hansen og hans historie.

Boeslægten er nævnt i et tidligere årsskrift.

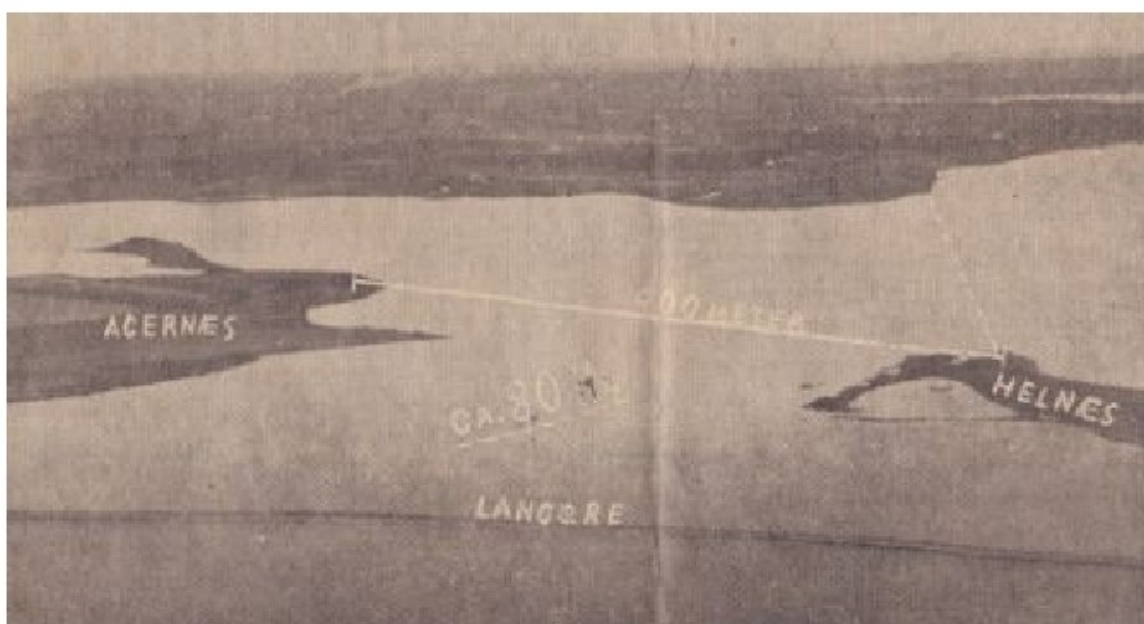
Kilder: Lars Boe-Thomsens mindeskrift, udgivet af Boeslægten og Helnæs sogns historie af Carlo Jacobsen

Billeder: Boesamfundets Arkiv

Janus Storm

Tidligere fynbo udkaster projekt til landvinding på sin fødeegn.

Sådan lyder en avis overskrift på forsiden af Fyens Tidende d. 31. oktober 1953.

Projektet gik ud på at lave en dæmning fra Helnæs og over til Agernæs, der hvor der er kortest afstand, så det blev muligt at inddæmme ca. 80 ha jord.

Derved kunne etableres 4-5 gårde med dertilhørende ca 17 ha land. Dæmningen skulle være 4 meter høj, da vand-dybden på ingen steder er over 2 meter. Der skulle etableres afvandingskanaler med tilhørende pumpestation, for at holde vandet væk.

Ideen var udtænkt af chefen for geodætisk instituts nivelleringsafdeling, oberstløjtnant C.F. Nevald. Han var født på Bakkegården ved Snave, og kendte derfor området særdeles godt. Han mente, at sand fra Agernæs og Bobakkerne på Helnæs kunne bruges til at lave dæmningen. C.F. Nevald havde kontaktet Hedeselskabet for at få ideen realiseret.

Hedeselskabet syntes godt om ideen, og havde faktisk et projekt i området på tegnebrættet. Det gik ud på at lave en dæmning på tværs af Nørrefjord mellem Helnæs og Ungersbjerg. Med i dette projekt var så også inddæmningen af det areal C.F. Nevald foreslog, og der blev også foretaget målinger af havbunden. Det megen dynd der er i området, mente man, var godt til landbrugs jord senere.

Fiskerne i området og især Brunshuse var naturligvis ikke meget for forslaget, og formanden for det lokale fiskerlav, Chr. Hansen rykkede et læserbrev i Fyens Tidende, hvor han bl.a. mente, at det ville være forkasteligt hvis man, efter hans overbevisning, ødelagde Fyns bedste fiske område. Der kom fiskere fra det meste af Fyn for at fiske i området og godt nok var der megen dynd, men det var vel også grunden til de mange ål og ålekvabber, der blev fanget i området. Der kom jo også fiskere, der fiskede med kroge på liner, ja helt op til 7-8000 kroge på liner. En sådan inddæmning ville simpelthen ødelægge erhvervsfiskeriet for hele området, og ville det være 4-5 gårde værd imod en indtjening på hele 3000 kr. pr år?

C. F. Nevald svarede, at han godt ville møde en fisker, der havde tjent 3000 kr om året ved at fiske i netop det område og at man jo måtte tænke på arbejdsløsheden, og at sådan 5 gårde ville skaffe arbejde til mindst 10 familier.

Han var også klar over, at det ville skæmme landskabet i forhold til som det så ud nu, men mon ikke det ville være det værd for de folk, der til gengæld kunne etablere sig i området og komme ud af arbejdsløsheden.

Sagen om inddæmningen af den store del mellem Helnæs og Ungersbjerg blev droppet, da man vurderede at etableringen af en dæmning ville blive for dyr, da vanddybden nogle steder er på 5-7 meter.

Derimod blev der arbejdet videre med C.F. Nevald's forslag med inddæmningen mellem Helnæs og Agernæs, og den var efter sigende tæt på at blive realiseret, men endte i en skrivebordsskuffe i København. Da den endelige godkendelse skulle igennem...

Kilde: avisudklip fra Helnæs lokalarkiv, Fyens Tidende 1953
Janus Storm

Badehuset på Bobakken

Under researchen til vores udstilling om Langøre i marts måned, hørte jeg tilfældigt nogle bemærkninger ved en privat sammenkomst .

Sagen drejede sig om Skov-og naturstyrelsens opkøb af jord her på Helnæs i disse år. I dette tilfælde om Bobakkerne. Samtalen kom ind på områdets udvikling,- for og imod, alle var enige om, det var godt badehuset var forsvundet!!

Badehuset, eller hvad det nu blev kaldt, hvad var det, hvor lå det, hvem havde bygget det og hvorfor? Tilflytterne i selskabet var på herrens mark, så de der vidste noget, kom på en større forklaringsopgave. Nu er det jo ikke altid lige nemt i detaljer, at huske noget der ligger 50 eller flere år tilbage. To af forsamlingens ældste påstod hårdnakket, at det havde noget med Køng Højskole at gøre.

Køng Højskole og Helnæs. Det lød næsten for mærkeligt til at være rigtigt. Jeg blev grebet af mysteriet og gik i gang med at undersøge sagen. Jeg kom i tanke om, at måske kunne vore kolleger i Glamsbjerg lokalhistoriske arkiv hjælpe med opklaringen. Umiddelbart kendte de ikke noget til huset, men lovede at undersøge sagen.

Samme aften ringede de tilbage , næsten ligeså glade, som jeg blev over beskeden, at det var fuldstændig korrekt at:

Køng Højskole i 1932 havde købt omkring 700m² jord af ejeren på Bogården, udmatrikuleret som Nr.35a og her havde de fået bygget et badehus med udvendig veranda.

Huset blev taget i brug i løbet af 1933. De har engang haft 36 personer til at drikke kaffe, hvor de havde god plads, så helt lille har det ikke været. Husets betydning for højskolen aftog med årene, da der blev oprettet et friluftsbad i Glamsbjerg. Vi skal huske på, at transporten til og fra Helnæs foregik på cykel, så det var da et stykke vej og så med de veje, de havde dengang.

Huset blev brugt af badegæsterne fra Bogården, som dengang havde mange betalende feriegæster i sommerhalvåret..

En del Helnæsboere syntes, at huset skæmmede naturen. Den der var allermest imod huset, var ejeren af Lindhovedgård og Helnæs Byvej 69, Tømrermester Svend Storm, København. Han købte huset og rev det ned i 1961-1962.

Jan Christiansen

Årsregnskab 2010

	Indtægter	Udgifter
Kontorartikler		1103.42
Modtaget af kommunen	3588.00	
Kontingenter		600.00
Videokonvertering t. DVD		2580.63
Diverse		899.80
Kassebeholdning	871.50	
Indestående i Nordea	7894.02	
Formue	<u>7894.02</u> og <u>871.50</u> kr.	
I alt:	<u>8765.52</u> kr.	

